

In beeld: berkenbastbriefjes

De Leidse slavist Jos Schaeken ontsloot geschreven boodschappen op stroken Russische berkenbast. Middeleeuwse Russen over handel, geld en liefde.

MEREL BURGERING

Wat zijn dit voor smoezelige vodjes en afgescheurde stroken? Het zijn stukken beschreven berkenbast uit Rusland die dateren uit de Middeleeuwen (1025-1500). Het gebruik van berkenbast voor correspondentie was vooral bij de elite in Russische steden erg gebruikelijk.

Op het rechter stuk berkenbast is een lijst van inkomsten uit verschillende dorpen geschreven. De afzender Ljonti heeft de boodschap aan een zekere Timofej en Foma gericht. Het linker reepje berkenbast is een soort 'groeten uit' kaart met de boodschap: wij maken het goed.

Ook vrouwen beschreven de berkenbasten. Zo zijn er reepjes gevonden, waarop een vrouw een man vraagt waarom hij niet op hun afspraakje is gekomen. Ongebruikelijk, want meestal waren de berkenbastbrieven erg informatief en beknopt. 'Handel en geld waren de belangrijkste onderwerpen,' aldus Jos Schaeken, hoogleraar Slavische en Baltische talen en cultuurgeschiedenis aan de Universiteit Leiden. 'Alleen het meest noodzakelijke werd opgeschreven.'

Hoe werkte het in de praktijk? 'Mensen weekten waarschijnlijk het stuk boombast in warm water, zodat de bast beter beschreven

kon worden,' zegt Schaeken. De schrijver kraste de tekst in de bast met een schrijfstift zonder inkt.

Soms stuurden handelaren instructies naar mensen buiten de stad en kregen ze het berkenbastje terug met een krabbel eronder, als een soort bevestiging van ontvangst.

Er was geen geregeld postsysteem, de brieven werden vaak meegegeven aan koeriers maar soms aan onbekenden. Dat blijkt uit geheimzinnige briefjes die geen aanhef hebben en vage boodschappen bevatten. 'Dan moet je als onderzoeker een beetje Sherlock Holmes spelen en probeer je met de weinige taalkundige en contextuele gegevens die je hebt het meest realistische scenario te reconstrueren,' aldus Schaeken.

Sinds 1951 zijn ruim elfhonderd berkenbastbriefjes gevonden, vooral in de Russische plaats Novgorod. Waarschijnlijk zijn er in andere Russische steden ook berkenbastteksten te vinden.

Schaeken bundelde een selectie berkenbastteksten in een boek dat zojuist is verschenen.

Jos Schaeken, Stemmen op berkenbast. Berichten uit middeleeuws Rusland: dagelijks leven en communicatie.

Leiden University Press. Prijs: 19,95 euro.

ISBN: 978-908-72-8161-8

Handwritten text on a long, narrow strip of parchment, oriented vertically. The text is written in a medieval script, likely Gothic or similar, and appears to be a list or inventory of items, possibly including names of places or objects. The strip is slightly curved and shows signs of age and wear.

A large, irregular fragment of parchment with dense handwritten text in a medieval script. The text is arranged in multiple columns, suggesting a list or a detailed record. The parchment is dark brown and shows significant wear, including tears and discoloration. The script is consistent with the one seen on the strip to the left.